

בַּצֵּרוֹן

נוסד על-ידי חיים פשרנוביץ (רב צעיר) ז"ל

שנה ל' (כרך ג"ט) ניסן, תשכ"ט חוברת ד' (277)

כשלוֹן ההסברה הישראלית

מאת ד"ר יוסף נדבה

זה חדשים רבים שהציבוריות בישראל דנה על כשלוֹן ההסברה הישראלית בחוץ-לארץ. העתונות בישראל מתריעה על כך כמעט מדי יום ביומו, ובעיה זו כבר שימשה אף נושא לדיון בכנסת. בטאוני הקהילות היהודיות ברחבי תבל מביעים אף הם את תמהונם על "קול יעקב" שנדם, והד לכך ניתן למצוא בירידה התלולה שחלה מאז תום מלחמת ששת הימים בהיקף האהדה כלפי ישראל בקרב אומות העולם. דומה, כי לפתע אבד לה למדינת ישראל אשראי הידידות והחיבה שכל האנושות הנאורה רחשה לה בעקבות ימי המסה והמשבר והנצחון של יוני 1967; "ים" ההערכה וההערצה כלפי עם קטן הנלחם על עצם קיומו כמו נסוג לאחור; בפתאום נתהפך הגלגל ובבואתו של הישראלי נשתקפה כמתוך "ראי עקום" — "הישראלי המכוער", "הכובש", "המדכא", "האימפריאליסטן השואף להתפשטות אין-קץ", וכיוצא באלו מלות-גנאי הלקוחות מן הלכסיקון הטוטאליטרי של אירופה ביובל השנים האחרונות.

היו שניסו להתחקות על שורשי כשלוֹן ההסברה. השר ישראל גלילי, הממונה על ההסברה, טען כי פעילותו מיועדת לחזית פנים ואין לו ולא כלום עם חזית חוץ. מצד אחר טעון משרד-החוץ הישראלי, כי ידו רב לו במסכת הדיפלומטיה ואינו חייב להעמיס על שכמו את מלאכת התעמולה. הווי אומר, טישטוש-תחומים יש כאן. המתמיה בפרשה זו הוא, שבנוהג שבעולם געוץ מקורן של התלונות בהאשמות הדדיות בהסגת גבול, ואילו במקרה זה מנער כל צד את חוצנו מן האחריות למחדל רב-משמעות זה.

אחרים טוענים, כי את הסיבה לכשלוֹן ההסברה הישראלית יש לחפש במסיבות אובייקטיביות. הנה, למשל, סבורים כל המתיימרים להכיר את "הנפש האמריקנית", כי מאז יצאה מדינת ישראל בנצחון על אויביה במלחמת ששת

הימים, העתיקה „דעת־הקהל“ בארצות־הברית את אהדתה למנוצח, לשפל־הרוח, לגנאק בפצעי־תבוסתו; זו דרכה של הדמוקרטיה, המבקשת תמיד את ה„איון“ והפשרה, ונחלצת לעזור ל„מפסיד“, כחלק מהשקפת־עולם.

מובן, שדעה זו מופרכת מיסודה, ומצב־הדברים לא בא להוכיח בלתי אם שבארה"ב לא הצליחה ההסברה הישראלית להחדיר את ההכרה בלב ההמונים, שמלחמת ששת הימים היתה לא רק מלחמה צודקת מבחינה ישראלית, אלא שכל־כולה היתה זו מלחמה ללא כל אפשרות של נסיגה, מלחמה על עצם קיום העם.

אסכולה אחרת, הרווחת בחלק מסויים של הציבור הישראלי, אינה נוטה לייחס חשיבות מרובה ל„דעת־הקהל“ בעולם ודורשת כל תעמולה לגנאי. בשעתו התבטא בן־גוריון כך: „אין זה חשוב מה שאומרים עלינו באו"ם, אבל חשוב מה שאנחנו עושים בישראל“. אפשר, שגישה פילוסופית זו עולה בקנה אחד עם עיקרי־האמונה של אפלטון, שמן „המדינה“ האידיאלית שלו יגורשו כל התועמלנים, אך עקרונות אלה מנוגדים למציאות העכורה של ימינו. ההסברה היא חלק אורגני מן האמצעים הנקוטים בידי כל עם, לא כל שכן חייבים הם להוות כלים יעילים לעם הנתון במצור ושרוי בעולם של איבה ומשטמה.

קיצורו של דבר, כשלון ההסברה הישראלית מזכיר את מימרתו השנונה של מארק טוויין: „הכל מדברים סרה במזג־האוויר ואין איש עושה דבר לתקנתו“.

אכן, ניתנה האמת להיאמר: כשלון ההסברה נובע במידה רבה ממקור חולשה פנימית; כל שאינו משוכנע בצדקתו חזקה עליו שלא יוכל לשכנע בה את זולתו. קולר האשמה לכך תלוי במדינאות (או שמא נאמר העדר המדינאות) הישראלית. מלכתחילה כמו הרגישה עצמה ממשלת ישראל שלא בנוח עם „עומס“ השטחים החדשים שבאו לה בעקבות מלחמת ששת הימים. באותם „הימים הגדולים“ שלאחר הנצחון, באותה „שעת רחמים בין השמשות“, אפשר שדעת־הקהל בעולם היתה סומכת ידה ומקבלת כעובדה מוגמרת את הסיפוח הישראלי של כל השטחים ששוחררו בידי צה"ל. והנה כאן נעשה המשגה החמור; זמן קצר בלבד לאחר שנדמו תרועות הנצחון ומקהלת התהילה בעולם, נקטו ממשלת ישראל ושריה עמדה של התגוננות והצטדקות, ומני אז לא פסק זרם ההכרזות על זיתורים. עוד לפני שנשאלה הממשלה על מדיניותה, עוד לפני שנראה באופק אפילו סיכוי קלוש שמדינות ערב תיאחנה לשבת אל שולחן הדיונים להשכנת שלום בין ישראל לערב, כבר הותוו קווי הזיתורים, ובמרוצת החדשים דומה היה, כי תחרות קדחתנית מתנהלת בין המרבים לוותר לבין הממעייטים לוותר. בן־גוריון אמר מפורשות, שנכון הוא לוותר על כל השטחים ובלבד שיושכן שלום אמת. ומשה דיין הודיע, כי יסכים לוותר על „הרבה“ למען השלום, ואבא אבן „הבליע“ בתוך נוסחתו בדבר „הגבולות הבטוחים“ רמזים על השטחים שתהא ישראל מוכנה להוציא מתחומיה, ואשכול — בראיונו עם סופר „ניו־יורק“, ימים לא רבים לפני פטירתו — חזר על רעיונו של פנחס ספיר, שנשתמע מתוכו ברורות, שישראל מוכנה לוותר על שטחים המאוכלסים רוב ערבי. כל בולמוס הוויתורים פתח ממילא פתח ל„לחצים“ מצד כל אותם הגורמים המעוניינים בקיצוץ כפני מדינת ישראל, צימצומה או החנקתה.

טכסים ההכרות על ויתורים היתה מסופקת מלכתחילה. לפתע נתבדתה האגדה בדבר חושם הבריא של היהודים כ"תגרנים", ואף שכחנו את החכמה הצרופה בסוגיית "שנים אוחזין". בלא שנתבקשו לכך, גילו קברניטי ישראל את כל "הקלפים", בעוד שהערבים החרישו חזרו כבפומון, שכל נסיון להשכין שלום במזרח התיכון מותנה בהחזרת ישראל למצבה הטריטוריאלי כפי שהיה ב-4 ביוני 1967. (ראו, למשל, את עמדתו הבלתי-מתערצת בנקודה זו של נאצר בראיונו עם סולצברגר, "ניו-יורק טיימס", 2 במארס 1969).

הדורות הבאים לא יבינו ויגנו בכל פה את "פחד המרחבים" שנפל על ישראל בעקבות הנצחון הגדול. פחד זה מעיד על אבדן אמונה ועל אי-שורשיות. רגש זה נעדר, למשל, מלבו של ר' יהודה הלוי, שכתב מפורשות "סיני ופארן כולם מגבול ארץ כנען מפני שהם מן ים סוף" ("הכוזרי", מאמר ב', סימן י"ד), ואף מלבו של משה הס, שקבע את גבול ההתיישבות היהודית על גדות הסואץ ("רומי וירושלים", מכתב י"א).

כל שסבור, כי פרשת החזרת השטחים ה"כבושים" בידי ישראל מעסיקה את הערבים לשמה אינו אלא טועה, שהרי מדינת ישראל כיום, בגבולותיה הנרחבים, אינה מהווה אלא 0.7% מכלל השטחים הנתונים בידי מדינות ערב. התביעה הטריטוריאלית שלהם אינה אלא אמתלא להתגרות, לטיפוח שנאה, לגיבוש חזית ערבית מאוחדת, להתעלמות מן הבעיות האמיתיות החייבות להעסיק את העולם הערבי והמצפות לפתרון.

מן הראוי לציין, כי בקרב החוגים הלא-יהודים בארה"ב מיטיבים להבין בעיה זו מאתנו היהודים, והרי ראייה: רברנד מ. קארלסגור, יו"ר "אגודת כוהני-דת נוצרים למען ישראל חזקה" כותב במכתבו למערכת "הארץ" (15.10.68) בתל-אביב מפאראמונט שבקליפורניה את הדברים הבאים: "בשם 'אגודת כוהני-דת נוצרים למען ישראל חזקה' אני קורא אליכם: אל תמסרו אף שעל אדמה אחד מאדמתכם ששחררה בדמם של הפאטריוטים מירושלים המזכירים לנו את המכבים. העם בארה"ב לא יסכים לפיוס רוסיה ואין למשוך את היהודים בדרכי מרמה לנסיגה עד לנקודה שיהיו פגיעים להתקפה ערבית כעת או בעתיד. על ישראל לצאת להסתערות מדינית ולהעמיד את רוסיה יחד עם הערבים במצב של התגוננות על-ידי זה שתזכיר בלי הרף לעולם את האיומים הערביים להכחיד את היהודים ואת ישראל — עם הבחירה של ה' בארץ הבחירה. ושוב, חזקו ואמצו, אנו אתכם!" חוששני, כי אין ישראל מסוגלת ל"הסתערות מדינית" זו שעליה מדבר הרברנד הנבון, וספק אם תכוון את מלאכת ההסברה לפי עצתו של כומר זה.

אפילו ה"ניו-יורק טיימס", שאינו מגלה אהדה מרובה למדינת ישראל וש על כל ויתור שהיא נכונה לוותר למען ה"שלום", וחותר בכל כוח השפעתו ל"איוון" באיזור, כותב מפורשות במאמרו הראשי (5 במארס, 1969): "הנשיא נאצר הביע את תקוותו כי ממשלת ניקסון תחזור על מדיניותו של איזנהאור משנת 1957 ותאלץ את ישראל לפנות את השטחים בלא הסדר-שלום אמיתי. ואולם אותו הסדר הביא למלחמת 1967 ואין זה מתקבל על הדעת שוואשינגטון תיפול פעמים לאותה מלכודת". כהן-דת אחר, מעברו השני של האוקינוס האטלנטי, מבין אף הוא את הבעיה

כראוי. שמו י. פאן דר הובן, המשמש זה שש שנים בתורת שומר קבר הבן (של ישו) במזרח ירושלים, מחוץ לשער שכם. הוא עושה עתה בהולנד, ארץ מולדתו, בחברת אשתו, ילידת לבנון, ומקדיש רוב זמנו למתן הרצאות, ראיונות לרדיו ולטלביזיה לטובת ישראל. "הוא נדהם", כותבת הנרייטה בועז, סופרת "הארץ" בהולנד, "על שבהולנד הרחוקה מן המזרח התיכון רבים אינם מכירים את המצב ועודם נייטראלים לגבי המתרחש בישראל וסביבתה. לפיכך ראה לעצמו חובה קדושה לצייר תמונה של המצב לאשורו".

כזהי'דת זה מסביר להמוני הולנד, כי עם שיחרור ירושלים בידי צה"ל כאילו נשתחרר גם הוא מעבדות ודיכוי. הוא נודעוץ ונפחד מן השנאה שאפפה אותו בירושלים הערבית לפני השיחרור. הוא מספר: "ברדיו הירדני שמעתי אדם משכיל, שולח הודעה לדגי הים התיכון: 'דגי הים התיכון, היכוננו לסעודת מלכים של בשר יהודי טרי, המוגש לכם על-ידי הלגיון הערבי המפואר'". ובאמונה שורשית מופלאה קובע כהן-הדת הפרוטסטנטי: "הזכויות ההיסטוריות של היהודים על ירושלים כה רבות, עד כי זכויות הערבים מצטמקות לעומתן". ("הארץ" 5.2.69).

הנה, כמרים מסוג זה חייבים לנצח על מלאכת ההסברה הישראלית לעמי תבל. פעולת הטרור של ארגוני "אל פתח", "שיחרור פלשתינא" וכיוצא בהם החרידו את מצפון העולם הנאור במעשי-זוועה שלהם, אך טבעה של כל חרדה שהיא מתנדפת. מסע-הסברה יעיל מחפש תמיד אמצעים נאותים להוציא אנשי-מצפון משאננותם. לאחרונה פורסם ב"ניו-יורק טיימס" (6.3.69) מכתב רב-שיכנוע ורב-השראה, פרי-עטו של אחד מראשי לוחמי-המחתרת הצרפתיים במלחמת-העולם השנייה (לא-יהודי) — מישל פייר ד'אורליאנס; יש להפיץ מכתב זה ברבים ולהחזירו לכל בית אמריקני. וזה לשונו:

"בתורת אחד החברים הראשיים של תנועת-המרי הצרפתית נגד הנאצים הנני מזועזע לשמוע את דברי הערבים המשווים את תנועתם למעשיהם הטרוריסטיים נגד אזרחים בלתי-מזויינים — — —

"ראשית, צרפת ושאר מדינות אירופה, שהותקפו על-ידי גרמניה הנאצית, לא נתכוונו מעולם להשמיד את גרמניה כפי שמתכוונים הערבים להשמיד את ישראל. אנו לחמנו כגברים נגד הצבא הגרמני. מעולם לא רצחנו ילדים וגושים. מעולם לא התקפנו מטוסים שהסיעו נוסעים חפים מכל פשע. תנועתם אינה תנועת מרי. תנועת מורד-לב היא.

"הערבים מתלוננים תמיד על אודות הפליטים. במרוצת חצי יובל השנים האחרונות גורשו 4,500,000 בני-אירופה מארצות ערביות. כ-2,200,000 איטלקים יצאו את לוב ומצרים, ו-1,700,000 צרפתים עזבו את אלג'יר, טוניס ומרוקו. למעלה מ-700,000 יהודים יצאו מעיראק, תימן, מצרים, לוב וארצות ערביות אחרות. ארבעה וחצי מיליון יהודים שחיו במשך אינ-ספור דורות נטשו הכל מאחריהם. הערבים לקחו מהם הכל. היהודים יצאו רק עם כסותם לעורם.

"היתה להם לערבים הזדמנות ליישב את 700,000 הפליטים הערביים מארץ-ישראל בבתיהם של בני-אירופה שנימלטו מן הארצות הערביות. במקום זה

שוכנו הפליטים במחנות שעלו מיליונים דולארים שנתרמו על-ידי אומות העולם. היה זה המעשה האכזרי ביותר שעשו הערבים נגד בני-עמם שלהם. «ארץ-ישראל לא היתה מעולם ארץ ערבית. מעולם לא היה בה שלטון ערבי. מאז תקופת יוליוס קיסר, היתה ארץ-ישראל כבושה בידי יוונים, רומאים, אנגלים ושאר אומות. השלטון החוקי היחיד בארץ-ישראל היה שלטונם של היהודים לפני למעלה מ-2000 שנה.

«העולם המערבי לא תפס מעולם איך יכולות המדינות הערביות, על 85 אחוז אוכלוסייהן הבורים, מיליוני המובטלים, הפגעים והמחלות הרווחים בהן, לבזבזו בליוני דולארים על תחמושת כדי להשמיד ארץ קטנה כישראל, במקום להשתמש בכסף הזה כדי לבנות בתי-ספר, בתי-חולים, בתים ותעשיה בשביל עמהם שלהם».

הרי לפניכם תכנית מדוקדקת המתווה דרכי-הסברה, וכותב המכתב יושב בניו-יורק, ומן הדין היה לרתמו לעבודת התעמולה הישראלית בארה"ב! במכתב אחר לאותו עתון (10.3.69) מוקיע הודי בשם חושבאנת סינגו את צביעותה של ממשלת הודו, שניצחה על החלטת הגינוי כלפי ישראל ב"ועדת האו"ם לזכויות אנוש". הוא קובע, כי משאל-עם שנערך בהודו הוכיח בעליל, כי 65% מכלל האוכלוסייה ההודית תומכים בישראל, וכי רק מטעמי אינטרסים אנוכיים נוקטת ממשלת דלהי עמדה פרו-ערבית, ולא עוד אלא שהיא מתחסדת ומטיפה מוסר לצאצאי ישעיהו והלל, בה בשעה שהיא עצמה רודפת בחרי-אף ובאכזריות את החבלנים הפאקיסטנים בשטחה. והוא מסיים: «עמדה לי הזכות לסייר בהרחבה הן בארצות ערב והן בישראל. ראיתי בחורבנם הגמור של בתי-עסק יהודים באלג'יר, במצרים ובעדן. מצד אחר, תהיינה ההפלות שהן מנת-חלקם של הערבים היושבים בישראל אשר תהיינה, עם זאת ראיתי בה בתי-מסחר, בתי-מלון ומסעדות חדשות בבעלות ערבית. אכן, המבחן האמיתי יבוא כאשר ירשו לאלה המרגישים קיפוח למכור את רכושם ולעזוב. חירות זו מנועה מאת היהודים החיים בארצות ערביות (וקומוניסטיות), בה-בשעה שהיא נתונה לערבים החיים בישראל».

ושוב, הודי זה מתגורר במדינת פנסילבניה ואף אותו מן הראוי היה לגייס למען מאמץ ההסברה הישראלית.

אנשי-רצון-טוב לא-יהודים מסוג זה ניתן לגלות בכל רחבי ארה"ב. הם מתדפקים על דלתות הצדק ומשוועים להפר את «השתיקה הגדולה» האופפת את «העולם החדש» בכל הנוגע לאמת על ישראל ומדינות ערב. תמיד נמצאו אנשים שהיו סבורים שהיהודים הם אמני-התעמולה, ולא עוד אלא שיש להם עמדות-מפתח בכל מערכות הפירסום בארה"ב — בעתונות, ברדיו, בטלביזיה, בהוליווד וכדומה. הכל תמהים איפוא עתה על כל אלה שנעלמו כביכול יחד עם אותה «אטלנטיס» אגדית. רבים עדיין זוכרים את הילת-התעמולה שאפפה את פעולות «הוועד למען שיחרור לאומי», שפעל בארה"ב ערב המאבק להקמת מדינת-ישראל. היכן ניתן למצוא בן-הכט חדש, שיחריד את העולם הקופא על שמריו, כאותו בן-הכט שהסעיר את הקיסרות הבריטית בתעמולת-יחיד שלו, באמצעות מודעות בעתונות האמריקנית! היכן הן הפניות ל"בית הלבן", לבתי הקונגרס, והיכן הן מסיבות-העתונאים

והמחאות וההפגנות, שהיו בבחינת לחם-חוקה של היהדות האמריקנית בימי גורל לעמנו!

יש לציין בצער, כי התעמולה הערבית עשתה בשנים האחרונות חריש עמוק ברחבי מדינה זו. שוב אין היא נושאת אופי פרימיטיבי כבשנים עברו; משכילים ערביים עוברים את היבשת לאורכה ולרוחבה במסע-השמצות ארסי, הפועל בקרב חוגי המשכילים, בתחומי האוניברסיטאות ובתחומי המסחר והתעשייה. אף יש להם לערבים הרבה מסייעים בקרב חוגי הנפט (850 מיליון דולאר, מפיקות חברות-הנפט ברווחים מהשקעותיהן במזרח התיכון בכל שנה). בקרב יועצי ה"סטיט דפרטמנט", ואפילו בקרב חברות "ליבראליות" של אחינו בית ישראל.

אך כל אלה הינם בגדר מעצורים שניתן להתגבר עליהם. לא תקלות חדשות הן וכבר היו במדינה זו בשכבר הימים. יש לזכור, כי ארה"ב מושפעת מ"דעת-קהל", שניתן להטותה לצד האמת. יש לזכור, כי ב"בית הלבן" עדיין "שוקלים" מכתבי אזרחים, המביעים דעתם על בעיות הזמן, לחיוב ולשלילה. מן הדין לזכור גם, כי המושג "לובי" (Lobby) (אותן קבוצות-לחץ הפועלות במגמה להשפיע על השלטונות) הינו מושג לגיטימי בתכלית, ואהדי-ישראל רשאים ללכת לאורו להגשמת תכליתם. יתכן, שממשלת ישראל איבדה את "כושר הצעקה" שלה, וקול יעקוב, הבא מציון, הוא "קול ענות חלשה". גם ההסתדרות הציונית בארה"ב שוב אינה יכולה למלא את יעודה הישן, מה עוד שחסרה היא אישים-מנהיגים בעלי שיעור-קומה, המסוגלים לפתוח דלתות ב"בית הלבן" ובמקומות-השפעה אחרים. יש להעמיס תפקידים מעין אלה על שאינם בני-ברית הנכונים בנפש הפצה לרתום עצמם למלאכת-הקודש. יש לסייע להם בדבר עצה, במתן ידיעות ועובדות, אך הם שיצליחו להקהות את עוקץ התעמולה הארסית של הערבים, הם שיוקיעו את אגדת "מתנות" של נאצר, הם שיפריכו את עלילת "אכזריותם" של שלטונות ישראל (בשטחים החדשים*), יזימו בדותות, שהועלו בעדויות משפטו של סרחן, יצביעו על האינטרסים האמיתיים של ארה"ב במזרח התיכון ויבטיחו את מעמדה המבוצר של הדמוקרטיה הישראלית ביבשת זו. כל עוד מצוייה דעת-קהל ערה במדינה זו יש תקווה שניתן לפקוח את עיני ההמונים לראות את הדברים נכוחה, אבל דבר זה מותנה בשידוד מערכות ההסברה, ומוטב שממשלת ישראל תחרוג מן הפסיכולוגיה של "עם לבדד ישכון". בשעתו העלה בן-גוריון את הרעיון של ייסוד "ועדים למען ישראל" (כתחליף להסתדרות הציונית); אפשר שהשעה כשרה היום להגשמת רעיון זה ולו גם למען הגברת מערכת ההסברה בארה"ב.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

* הגענו בעצמיכם "אכזריות" של "שלטון כיבוש", המתיר למשוררת ערבית, תושבת שכמ, פדואה טוקאן, לפרסם את "הרגשותיה" על "הצורה" הישראלי בשבועון המצרי "רוז אל-יוסף": "... שנאתי עזה, נשמרת עד ההכרעה, / האבן שבלבי והגפרית הבווערת כאש יוקדת, / כאלף רמחים מתחת לעורי. / רעבוני-שנאתי! / רק הכבר של אויבי יספיק את רעבוני! / — ("הארץ" 7.3.69).